

**LBRIS**

We know  
books

**A.D. Xenopol**

**ISTORIA  
ROMÂNILOR  
DIN DACIA TRAIANĂ**

**Vol. VII**

**DOMNIA LUI CUZA VODĂ**

**Partea I**

**Ediție îngrijită și prefață de I. Opreșan**



**Editura SAECULUM I.O.**  
**București – 2023**

## CUPRINS

<i>Domnia lui Cuza (I. OPRİȘAN)</i> .....	VII
<i>Notă asupra ediției (I. OPRİȘAN)</i> .....	XIII
PREFAȚĂ.....	1

**DOMNIA LUI CUZA VODĂ**  
**partea I**

INTRODUCERE .....	9
I. ALEXANDRU CUZA.....	21
1. Familia Cuza.....	21
2. Alexandru Cuza înainte de domnie.....	24
3. Caracterul lui Alexandru Cuza.....	30
II. ALEGEREA LUI CUZA.....	37
1. Alegerea din Moldova.....	37
2. Alegerea lui Alexandru Cuza în Țara Românească .....	46
3. Întălesul alegerii îndoite.....	60
4. Alegerea lui Alexandru Ioan I și puterile Europei .....	64
III. PRIMUL AN DE DOMNIE AL LUI ALEXANDRU IOAN I .....	75
1. Ministerele Vasile Sturza și I. Filipescu.....	75
2. Ministerele lui Ioan Ghica și Const[antin] Crețulescu.....	88
3. Comisia centrală și dezbaterile constituției.....	100
4. Primele Reforme.....	115
5. Dizolvarea adunărilor .....	130

## IV. DE LA ÎNTÂIA PÎNĂ LA A DOUA DIZOLVARE

(6 Dec[embrie] 1859-29 Ian[uarie] 1861) .....	137
1. Adunările cele noi .....	137
2. Călătoria domnitorului la Constantinopole.....	147
3. Căderea ministeriului Kogălniceanu în Moldova .....	165

## V. DE LA A DOUA DIZOLVARE PÂNĂ LA UNIRE

(29 ian[uarie] – 11 dec[embrie] 1861).....	173
1. A doua dizolvare .....	173
2. Interpelarea lui Lascăr Catargiu.....	184
3. Unirea .....	197

## VI. DE LA UNIRE PÂNĂ LA SESIUNEA ORDINARĂ DIN

1862 (11 decembrie 1861-3 decembrie 1862) .....	209
1. Moldova și căderea Iașului .....	209
2. Omorul lui Barbu Catargiu .....	217
3. Chestiunea armelor sârbești .....	227

VII. DE LA SESIUNEA DIN 1862 PÂNĂ LA AL DOILEA  
MINISTER KOGĂLNICEANU

(3 dec[embrie] 1862 – 12 oct[ombrie] 1863).....	231
1. Sesiunea furtunoasă .....	231
2. Coaliția monstruoasă .....	242
3. Frământările țarei și străinătatea .....	253
4. Constangalia .....	259

## VIII. AL DOILE MINISTER KOGĂLNICEANU

SECULARIZAREA (12 octombrie – 11 decembrie 1863). 265	
1. Venirea lui Cogălniceanu la minister .....	265
2. Istoricul chestiunei mănăstirilor închinată.....	268

## IX. SECULARIZAREA – CHESTIA JURIDICĂ.....307

1. Înțălăsul închinării.....	308
2. Fraude .....	313
3. Condițiile închinărilor .....	318



4. Dreptul public .....325

X. DE LA SECULARIZARE PÂNĂ LA

LOVITURA DE STAT (18 dec[embrie] – 2 mai 1864).....335

1. Sesiunea ordinară din 1862-1864 .....335

2. Legea rurală .....350

3. Lovitura de stat .....360

4. Lovitura de stat și răsturnarea .....372

XI. ISTORICUL CHESTIEI RURALE .....379

1. Înființarea șărbirei .....379

2. Pierderea dreptului de proprietate .....391

3. Urbariile .....397

4. Regulamentul organic .....402

5. Divanurile ad-hoc .....408

6. Sub domnia lui Vodă Cuza .....411

7. Legea rurală din 1864 .....424



## I

## ALEXANDRU CUZA

## 1. Familia Cuza

Familia *Cuza* pare a fi originară din satul Cuza sau Cues în Lorena lângă râul Mosela, unde ea începe a fi pomenită în persoana unui reprezentant al ei foarte strălucit, învățatul cardinal *Nicolae Cuza sau Cuzanus*, născut la 1401 în acel sat și mort în 1464 în orașul Todi din Umbria. Între alte misiuni însemnate cu care a fost însărcinat cardinalul Cuza, amintim [pe] aceea din Constantinopole, unde fusese trimis spre a negocia unirea Bisericii ortodoxe cu aceea catolică. Deși călugăr catolic și deci fără moștenitori legiuși, s-ar putea ca să-l fi însoțit în Italia membri din familia lui, atrași aice de însămnata lui poziție. Ba s-ar putea chiar face presupunerea că vreun membru al familiei sale să-l fi urmat în Constantinopole, unde să fi rămas, constituind ramura orientală a acestei familii, stirpea din care se trag Cuzăștii moldoveni.

În orice caz, familia Cuza se afla, în secolii următori, trăitoare în Italia și este la dânsa o tradiție care spune că origina ei s-ar trage din Austria, tradiție ce corespunde locului ei de baștină. Cei de pe urmă reprezentanți ai acestei familii în Italia fură baronul Nicola Cuza și comandorul Salvator Cuza, ambii morți în decursul

ultimelor decenii ale veacului trecut și cu moartea cărora familia Cuza s-a stins în Italia, în linia ei bărbătească<sup>1</sup>.

Lăsând însă la o parte aceste simple presupuneri asupra originii familiei Cuza, presupuneri ce nu au nicio temelie istorică, să venim la Cuzăștii din Moldova.

Cel întâi boier cu numele de Cuza, ce apare în documentele moldovenești este *Dumitru Cuza*, pomenit de documente în ranguri de boierie între anii 1677-1706. Așa, în 1677, găsim pe comisul Dumitru Cuza dăruit cu satul Vlăicenii de către Antonie Roset. La 1696 întâlnim pe același Dumitru Cuza cu rangul de vel-stolnic însărcinat cu o cercetare. Între anii 1701-1708, găsim pe Dumitru Cuza înaintat la boieria de vel-spătar<sup>2</sup>. Dumitru Cuza avu de fii pe Miron, pe Teodor și pe Velișco. *Miron*, din al căruia sânge se trage domnitorul Alexandru Cuza, fu căsătorit cu fata lui Neculai Costin cronicarul. Miron Cuza e amintit în documente la anii 1728 și 1729<sup>3</sup>.

Din cei patru copii ai lui Miron Cuza, cel mai mare Ioan sau *Ioniță Cuza* este pomenit în documente din anii 1765 și 1768 ca stolnic<sup>4</sup>. Acest Ioniță Cuza avu o soartă tragică. Anume pe timpul

1. Dintre femei a mai rămas până azi doamna *Maria Felice Berso*; iar din aliați *Duca della Verdura* a cărui soră a ținut-o comandorul Salvator și *Marchizul Ballestero de Bongiardano*, ginerile surorii celor doi frați Cuza: Nicola și Salvator, (toți în Palermo). (După o scrisoare a d-lui Angelo de Gubernatis din 24 april 1900.) Pe acești urmași i-am întrebat dacă nu există în familia lor vreo tradiție, după care vrun membru al familiei lor să se fi strămutat în Răsărit, și mi s-a răspuns că asemenea tradiție nu există.
2. 1677, *Acad[emia] Română XLV*, 23: 1696, *Arhiva sft. Spiridon*, III, 10 și 14: 1701-1708, *Acad[emia] Rom[ână]*, XLV, 152, *sft. Spiridon. Sârbii VIII, 11 și Popricanii, V, 115*
3. Doc[umentul] dlui E. Vârnab, *Sofraceștii*, III, 18 și *Țigani*, IV, 8.
4. *Sf. Spiridon, Dumeștii*, X, 10. doc. dlui Al. Hiuna, Vaslui 34. Documentele citate aici mi-au fost comunicate de d. Ioan Tanoviceanu. D-sa, studiind aproape toate documentele cunoscute până azi din Moldova, chiar și multe din culegeri private, se poate susține cu siguranță, că Dumitru Cuza din 1677 este primul boier cu acest nume ce apare în Moldova.

lui Constantin Moruzi (1777-1782), turcii, în așteptarea unui nou război cu Rusia, din cauza neîndeplinirii condițiilor Tratatului de [la] Cuciuc-Cainargi, se purtau strașnic prin Moldova și luau măsurile cele mai pripite, spre întărirea cetăților de la Nistru. Mulți soldați turci, dezertând din corpul ienicerilor, se răspâdesc în Moldova ca tâlhari, și generalii turci primesc ordinul ca să-și ieie cvartirile de iarnă în această țară. Pe lângă aceste, se mai cere gospodarului o contribuție de 135 de pungi, cu toate că plătitise haraciul pe 4 ani înainte.<sup>1</sup> Se înțelege cum în o așa stare de lucruri, țara trebuia să fiarbă în greutate și netocmelile ce căzuse asupra ei. Însuși domnul e nevoit să se jăluiască la Poartă, contra neorânduvelilor comise de oștirile împărătești: „că el nu mai poate răspunde la nemăsuratele cereri ale capilor acelor oștiri și că locuitorii, călcați în toate chipurile de către miliții, nu găsesc o scăpare decât părăsind țara.”<sup>2</sup> Mai mulți boieri, între care Manole Bogdan și spătarul Ioniță Cuza, protestează la domn contra barbariilor comise; domnul însă, pentru a acoperi propriile lui protestări și a nu supăra pe turci, pune la opreală pe zișii boieri; iar lui Bogdan și lui Cuza le taie capetele. Un raport al lui St. Priest, ambasadorul francez din Constantinopole, spune că: „dorința lui Const[antin] Moruzi de a se face plăcut Porței și de a se pune la adăpost de soarta predecesorului său (Grigore Ghica), a împins pe domnul Moldovei a căuta crime la câțiva boieri”; iar firmanul Sultanului către Moruzi îl laudă pentru pedeapsa ce a dat-o „hainilor boieri Manole Bogdan și spatarul Cuza” adăogând că, „s-a găsit între scrisorile lui Bogdan câteva cuprinzând multe spre facere de turburări; pentru care acești doi făcători de răle, Manole Bogdan și spătarul Cuza, au luat căzuta răsplată.”<sup>3</sup>

1. Mai multe extracte de documente din anul 1778 în N. Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 148-150. Aduge raportul lui St. Priest către Afacerile străine, 3 și 17 sept. și 26 oct. 1778, în *Documentele Hurmuzaki*, Suplementul I, I, p. 969-970.
2. Raportul lui St. Priest către Afacerile Străine, 17 aug. 1778, *Ibid.*, p. 969.
3. Raportul lui St. Priest către Afacerile Străine 26 noemvrie 1778, *Ibid.*, p. 990. Firmanul din anul Hegirei 1192, publicat în *Românul*

Ioniță Cuza avu trei copii; din care doi rămân fără urmași bărbați, iar al treile, *Neculai Cuza* căminarul, este bunul domnitorului Moldovei. Neculai Cuza avu de copii pe Grigore, pe Gheorghe și pe Ioan Cuza. *Ioan Cuza* vornicul, căsătorit cu fata lui Cozadin, Sultana, avu de fii pe Dumitrache Cuza, mort de tânăr din un accident de călărie și pe *Alexandru Cuza*, viitorul domn al țării române unite.<sup>1</sup>

## 2. Alexandru Cuza înainte de domnie

Alexandru Cuza s-a născut în Bârlad în 20 martie 1820, din[tr-]un tată român și o mamă greacă, născută și crescută la Constantinopole, femeie ce, după spusa contemporanilor, era de o deosebită inteligență, dar care nu știa românește. Copilăria și-a făcut-o la moșia părintelui său, Bărboși din județul Fălciu. El fu așezat, spre

---

din 10 ianuarie 1862. Cf. niște stihuri ale lui Enache Cogălniceanu asupra morței silnice a vornicului Emanoil Bogdan și a spătarului Cuza, publicate în a doua ediție a *Letopiseșilor țarei Moldovei* de M. Kogălniceanu III, București, 1874, p. 281 și urm. După aceste două din urmă izvoare, cei doi boieri ar fi fost uciși, din pricina unor pări mincinoase, aduse de ei contra domnului, la pașa de Bender. S-ar putea ca aceste pări să fi fost relative tot la jafurile tolerate de Moruzi care nu putea face altfelu, cu toată tânguirea lui. Împrejurarea nu se poate limpezi, documentele (stihurile și firmanul) fiind foarte răstrânse în rostirile lor.

1. După arborele genealogic al familiei Cuza, arbore ce consună cu documentele – *Grigore Cuza*, unchiul domnitorului, este acel bărbat de caracter și de moravuri aspre ce a jucat un rol așa de însemnat în deosebitele împrejurări politice ale țarei. El a prezidat, între altele, întrunirea din 1848, făcută în Iași, la otelul de Rusia. Biografia lui ar fi o lucrare foarte interesantă. – *Gheorghe Cuza* este tatăl lui *Costache Cuza*, el însuși tatăl Dlui *A.C. Cuza*, promotorul ligei antialcoolice și sprijinitorul monopolului alcoolului.

învățătură, întâi în pensionatul lui Cunin din Iași,<sup>1</sup> unde învățau deodată cu el: V. Alecsandri, Neculai, Ioan și Panaite Docan, Matei Milo, Nicu și Evghenie Alcaz, Alex. Mavrocordat și M. Kogălniceanu.

După ce stătu aici până la 1831, fu trimis la Paris, spre a-și desăvârși cursurile liceale, până ce luă bacalaureatul în litere.<sup>2</sup>

După sfârșirea studiilor secundare, voi să învețe medicina; dar neputând suferi disecțiile, se dădu jurisprudenței, fără însă să fi obținut vreun titlu academic. El fu însă numit membru al Societății economiștilor din Paris.<sup>3</sup>

Nu mult după întoarcerea lui din străinătate, el se căsători cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache Rosetti și a Caterinei, fiica logofătului Dumitru Sturza; căsătoria fu celebrată la Solești, în jud. Vasluiului, în 30 aprilie 1844. El intră apoi ca șlen (membru) la judecătoria ținutului Covurlui. Dar în 1848, după revoluția din Paris, începând fierberea în tineretul Moldovei, Cuza luă parte la ea și, în 24 martie aceluși an, el se afla în casele lui Mavrocordat din Iași, împreună cu acei ce unelteau mișcarea îndreptată contra lui Mihail Sturza. El fu prins împreună cu cei mai mulți din tovarășii lui de cugetare, legat cot la cot și dus la cazarmă, unde fu bătut și rănit la un picior, rană de care el a suferit mult timp. A doua zi, fu pus în o butcă jidovească și trimis sub pază la Galați, împreună cu tovarășii lui: Manolache Costache Epureanu, Grigore Romalo, Vasile Canta, Dumitru Filipescu, Alecu Moruzi, Dumitru Răducanu Rosetti și alții.

Ajunși la Galați, după ce fusese ținuți sub un regim foarte aspru la cazarmă, trebuiră să fie duși peste Dunăre, în surg[hi]un la

1. Într-un rând Cuza luă parte aici la o bătălie cu jidanii, fiindcă băeții luase unui jidan bătrân căciula din cap. Când Cuza fu să ieie pe Elena Rosetti, mama fetei o întrebă pe care Cuza îl iei, pe acel ce a bătut jidanii? La răspunsul afirmativ al fetei „să-l iei i spuse bătrâna, căci trebuie să fie iubitor de Hristos“ (după arătarea principesei Elena Cuza).
2. Diploma originală din 10 decembrie 1835 de la Sorbona, sub nr. 6287, subsemnată de ministrul Guizot, se află în păstrarea dlui Th. Rosetti.
3. O scrisoare a lui *V. Alexandri c[ătre] Cuza* din 20 mai 1862, în hârtiile *Rosetti*.

Măcin. Soția lui Cuza, ce alergase după el la Galați, cumpără prin mijlocirea consulului englez din Galați, Cuningham, pe marinarii greci, supuși englezi, care trebuiau să conducă bărcile peste Dunăre. Când erau pe fluviu, surg[hi]uniții dând șampanie ofițerului ce-i conducea și soldaților, îi îmbătară și îi făcură să se strămute în alte bărci; iar marinarii cumpărați apucară, în loc de direcția Măcinului, [pe] acea a Brăilei, unde, ajungând mai curând decât barca cu soldații, surg[hi]uniții o rupseră de fugă în toate părțile. Cuza, ce era rănit și nu putea merge așa de iute, fu prins din urmă de ofițerul care ajunsese și el cu barca la Brăila. Cuza i se jălui cât de neomeos se purtase cu el tovarășii săi care, știindu-l rănit, îl părăsise și că, spre a-și răzbuna împotriva lor, el voește să-i arate locul unde ei s-au ascuns. Ofițerul mulțămit, dete brațul lui Cuza, spre a-i ușura mersul. Cuza îl duse la locuința consulatului englez, protegitorul surg[hi]uniților și, când intră pe ușă, scoase pălăria și mulțami ofițerului pentru întovărășire. Acesta, văzând atunci bandiera englezească, înțelese că a fost păcălit.

De la Brăila, după ce stătu câțva timp adăpostit în casa consulului englez, plecă cu vaporul la Pesta și de acolo veni împreună cu tovarășii săi la Cernăuți, de unde Manolache Costache umbla să întrunească o legiune de oameni de strânsură, cu care să intre în Moldova. Cuza însă îi spunea să nu aibă încredere în asemenea oameni; și într-adevăr, într-o zi, acei indivizi dispărură, după ce prădară bine pe tinerii moldoveni.

Ivindu-se holera la Cernăuți, Cuza se duse la Viena. Pe atunci în Moldova venise, rânduit din partea Porței, Talaat Efendi, ca să cerceteze pricina dintre țară și domn. Deși holera bântuia în toată furia ei, Ioniță Cuza, tatăl lui Alexandru, celui chinuit din cauza principelui, veni la Iași spre a-și depune pâra contra domnului, înfruntând molima; dar este prins de ea și, întorcându-se la moșie bolnav, își dă duhul în mâinile soției sale.<sup>1</sup>

La Viena, Cuza împreună cu N. Pisoschi și cu Dumitru Rosetti, cumnatul lui, asistară fără voie, fiind surprinși, la lupta între

1. G. Sion, *Alexandru Cuza*, ianuarie 1859, publicat și mai târziu în *Românul* din 25 ianuarie 1892.

armata ce refuza să meargă contra ungarilor, și care era sprijinită de studenți, și regimentele credincioase împăratului. De la Viena Cuza se duse la Paris, apoi la Constantinopole, de unde se întoarse în țară cu Grigore Ghica Vodă, ce fusese rânduit domn în Moldova, în 1849.<sup>1</sup>

Grigore Ghica numi pe Alexandru Cuza director al Ministerului de Interne, apoi pârcălab la Galați, unde Cuza avu durerea de a saluta pe Grigore Ghica, când, la 1856, părăsește țara. Strălucita sărbare ce organizează în onoarea lui, nu era dată atât aceluia ce-l pusese în dregătorie, cât reprezentantului ideii unirei care și în sufletul lui Cuza aprinsese mântuitoarea ei flacăra. Cuza păstrează dregătoria de pârcălab în timpul caimacanului Teodor Balș și până la aceea a lui Vogoride, când dă răsunătoarea lui demisie care atrage luarea-aminte a țării asupra persoanei sale, ce îndrăznește să înfrunte așa de fățiș temuta autoritate din țară ce se sprijinea pe înfricoșata putere a Turciei și a Austriei.<sup>2</sup>

Cu toate că Vogoride caimacanul căutase să câștige pe Cuza în partea lui, numindu-l, în timp ce era pârcălab la Galați, și adiutant al său, și înaintându-l în scurtul răstimp de 10 zile de la rangul de sublocotenent la acel de locotenent, apoi la căpitan și în sfârșit la maior,<sup>3</sup> Cuza nu se uită la această curtenire a stăpânului țării, ci, înfocat unionist cum era, el făcu o mai mare slujbă acestei tendinți, prin demisia lui, decât dacă de la început,

1. Toate acestea după arătarea principesei Elena Cuza și a fraților ei, Dumitru și Teodor Rosetti, Comp[ară] [cu] I.G. Valentineanu, *Alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă*, București, 1898, p. 25 și 96.
2. Cf. Papadopol-Calimach, *Aminiri* (manuscris în Acad[emia] Română), p. 128.
3. Cele 3 decrete: întâiul din 24 aprilie care-l înalță la rangul de locotenent, al 2-lea din 28 aprilie la acel de căpitan și al 3-lea din 3 mai la maior, vezi în *Acte și documente privitoare la Renașterea României* de D.A. Sturza, D. C. Sturza și Ghenadie Petrescu, IV, București, 1889, p. 415, 451 și 485. Cuza intrase în oștire cu rangul de cadet pe timpul lui M. Sturza și fusese înaintat sublocotenent de Grigore Ghica în 1849, când îl numise și director al Ministerului de Interne.

declarându-se de partizan al ei, s-ar fi pierdut [în]<sup>1</sup> mulțimea celor care protestau.

Demisia lui Cuza se întemeia pe următoarele motive: 1) că s-ar fi publicat listele electorale netrecându-se în ele persoane cu drepturi și punându-se în ele acele fără drepturi; 2) că se schimbasese privighitorii vrednici, înlocuindu-se cu oameni nedestoinici; 3) că, în lipsa lui din Galați, s-a călcat casa unui cetățean, în puterea unui ofis neajuns la conștiința lui care ar fi fost totdeauna stavilă unor așa nedreptăți și nu unealta nerușinată a ocârmuirii; 4) că se răspândise fără drept pe toți acei ce reclamau înscrierea în comitetele electorale și 5) că fusese înlăturat din alcătuirea comitetului și trimis în Basarabia, tocmai în momentul când, după glăsuirea firmanului, trebuia să prezideze zisul comitet. „Toate aceste, urmează Cuza, fiind lovituri pe de o parte în dreptățile pământenilor, iar pe de alta în înțălăsul înaltului firman, bazat pe Tratatul de [la] Paris și nevăzând nicio măsură luată spre a lor stăvilare, din contra acele de spăimântare predominant și sporind în tot ținutul Covurluiului, me văd silit cu o vie părere de rău, împotriva dorinței ce am de a sluji patriei într-o vreme așa de gingașă, a vă cere demisionarea mea din funcția de pârcaľab, fiind o tristă povară sub un asemenea sistem”<sup>2</sup>.

Cuza trimite copia acestei demisii consulului francez, Victor Place, rugându-l a o comunica comisiunii din București, ca un nou document în sprijinul dreptelor reclamații ale țării, contra actelor așa de arbitrar ale guvernului<sup>3</sup>. Comitetul central unionist înțălege de îndată însămăntatea acestui act și-l împărtășește în copie tuturor comitetelor din județe, arătându-le „marea senzație ce a făcut demisia motivată a pârcaľabului de Galați și sprijinul însămăntător ce l-a dat protestărei generale ce s-a trimis la București”<sup>4</sup>. Victor Place transmite această demisie, nu numai comisiunii din București, ci și comitetului Walewsky, atrăgându-i luarea aminte

1. În text: „la“ (n.ed.).

2. Din 24 iunie (6 iulie) 1857, *Acte și Documente citate*, V, p. 47.

3. Din aceeași dată, *Ibidem*, p. 50.

4. Circulara din aceeași dată, *Ibid.*

asupra împrejurării că „prefectura Galaților este cea mai însemnată din Moldova și că domnul Alex. Cuza care o ocârmuia trecea cu drept cuvânt drept unul din dregătorii cei mai destoinici, cei mai cinstiți și mai energici ai țării. Prin averea sa, prin legăturile lui de familie, el ține un loc însemnat în opinia publică. Cunoștința personală ce am asupra caracterului său este pentru mine o garanție că abuzurile pe care le dă pe față au trebuit să întrecă orice margine, pentru a-l aduce la un demers atât de grav“<sup>1</sup>.

O urmare a demisiei lui Cuza și a popularității ce i-a creat a fost că gălățenii, la a doua alegere a deputaților divanului ad-hoc, după casarea celor dintâi, îl aleseră ca deputat al lor.

În această adunare, Alexandru Cuza sprijini, în ședința din 29 octombrie, pe Manolache Costache când ceru desființarea privilegiilor, principiu ce fu primit cu aclamație de întregul divan<sup>2</sup>. De altfel Cuza nu ia parte la nicio dezbatere din divan, nici măcar la chestiunea cea atât de furtunoasă a relațiilor dintre proprietari și țărani. El nu se credea orator și se abținea de a vorbi. Între numeroasele propuneri ce se făcuse pentru dezlegarea acestei însemnate chestiuni, îl videm votând pentru aceea a împrăștiării pe locurile întregi cultivate de țărani, propunere făcută de C. Negri și care cade neîntrunind decât 16 voturi; precum tot atunci el votează contra socotinței majorității comitetului proprietarilor mari care admitea teoria țăranului chiriaș. Cu toate acestea, Alex. Cuza votează și contra propunerii locuitorilor săteni care era prea agresivă și menită a turna oloi pe foc, în loc de a potoli pasiunile, propunere ce fusese combătută și de Kogălniceanu<sup>3</sup>.

1. Place c[ătre] Walewsky, 6 iulie 1857, *Ibidem*, p. 53.

2. *Buletinul ședințelor adunării ad-hoc a Moldovei*, nr. 7, 30 oct. 1857. Cf. discursul lui M. Kogălniceanu din 15 februarie 1861. Procesele-verbale ale adunării, XXI, p. 271.

3. Șed[ința] din 19 decembrie, *Buletin*, nr. 22 din 21 decembrie 1857. Această purtare a lui Cuza este potrivită cu caracterul său. N. Suțu (*Mémoires, du prince N. Sutzogrand logothète de Moldavie, 1788-1871, publiés par Panaite Rizos*, Vienne, 1899, p. 365) spune că Cuza „comptait il est vrai parmi les jeunes gens qui avaient rompu avec